

SADRŽAJ

Predgovor	9
I Uvod: Andrićeva tkanja sumnje	11
II Andrićev avangardizam i poetika sumnje	24
III Niče i Andrić	39
IV Igo, Jung i Andrić	53
V Hajdegerova i Kjerkegorova misao kod Andrića	64
VI Poetika hronotopa u pripovetki „Zeko“	103
VII Jung: osećanje i mišljenje u <i>Gospođici</i>	123
VIII Moć i hibridni identiteti u <i>Omerpaši Latasu</i>	144
Literatura	167
Imenski registar	177
O autoru	179

PREDGOVOR

Sumnja je središnja kategorija Andrićeve umetnosti. Kao racionalan čovek, Andrić je u sva svoja verovanja unosio sumnju, odbacujući dogmatsko mišljenje kao podjednako štetno i za čoveka i za umetnost. Andrićeva sumnja nije samo kartezijska; ona je dublja, egzistencijalna i umetnička. Poetika sumnje duboko je ukorenjena u njegovo stvaralaštvo. Skrivena ispod zanosnih velova umetnosti reči, sumnja postaje ključ za razumevanje njegove književnosti.

Prvo poglavlje knjige, „Uvod: Andrićeva tkanja sumnje“, polazi od teze da je pesimističko viđenje čovekove egzistencije najvažnija odlika književnosti našeg nobelovca i da je takav stav uslovljen njegovom poetikom sumnje. Drugo poglavlje, „Andrićev avangardizam i poetika sumnje“, pokazuje kako su ključni lirski meditativni iskazi iz *Ex Ponta* i *Nemira* srodni implicitnoj poetici sumnje. Treće poglavlje, „Niče i Andrić“, dovodi u vezu Andrićevo viđenje umetnika i umetnosti sa Ničeovim estetičkim principima kao osnovama modernističkog razumevanja umetnosti. Četvrto poglavlje, „Igo, Jung i Andrić“, usmerava pažnju čitaoca na vezu između Igoovog shvatanja prototipova, Jungove teorije o arhetipovima i Andrićevog razumevanja legendi, bajki i mitova. I treće i četvrto poglavlje u središte Andrićeve teorijske misli smeštaju esej „Razgovor sa Gojom“, koji je najjasniji izraz njegovog modernizma u čijem središtu je sumnja: u čoveka, Boga, pravdu, istinu – sve naizgled stabilne, večne i samim tim univerzalne kategorije. Sa univerzalija, Andrić sumnju širi na ono što je njemu najvažnije, na umetnika i na umetnost. Peto poglavlje („Hajdegerova i Kjerkegorova misao kod Andrića“), kroz analizu pripovetke „Letovanje na jugu“, otkriva suštinsku sličnost između Andrićevog poetskog simbolizma i Hajdegerove

filozofije bivstvovanja. Takođe, pokazuje se da je andrićevska sumnja pre svega kjerkegorska, udružena sa Ničeovom sumnjom u logocentrizam. Šesto poglavlje, „Poetika hronotopa u pripovetki 'Zeko'“, tumači navedenu pripovetku kroz kategoriju hronotopa, otkrivajući kako se junak bori sa svojom sumnjom u smisao života omeđenog konvencijama građanskog društva. Sedmo poglavlje knjige, „Jung: osećanje i mišljenje u *Gospođici*“, posvećeno je tumačenju Andrićevog romana *Gospođica*, i predstavlja potpuni izraz prethodno uočenih poetičko-psiholoških kategorija. Osmo poglavlje, „Moć i hibridni identiteti u *Omerpaši Latasu*“, izraženu sumnju u mogućnost čvrstog identitetskog određenja ustanovljava kao poetičku osnovu tumačenog romana.

Knjiga *Andrićeva poetika sumnje* nastala je na osnovu višegodišnjih istraživanja u okviru naučnog projekta „Ivo Andrić u evropskom kontekstu“, pod rukovodstvom profesora emeritusa dr Branka Tošovića, sa Fakulteta humanističkih nauka na Univerzitetu Karl-Franzens u Gracu. Treće i četvrto poglavlje napisano je na temelju članka „Andrićevo razumevanje umetnika i umetnosti u eseju *Razgovor sa Gojom*“ (Kbac 2024). Peto poglavlje izraslo je iz dva teksta: „Simbolika svetlosti u Andrićevoj pripovetki *Letovanje na jugu*“ (Kbac 2019) i „Umetnik u hladnom svetu“ (Kvas 2020). Šesto poglavlje razvilo se iz eseja „Zeko: poetika prostora“ (Kvas 2022). Sedmo je napisano na osnovu članka „Osećanje i mišljenje u Andrićevoj *Gospođici*“ (Kbac 2017⁶). Osmo, završno poglavlje studije, nastalo je iz dva ranije objavljena teksta: „Moć i identitet u romanu *Omerpaša Latas* Ive Andrića“ (Kbac 2018^a) i „Jezik, vera i identitet u poglavlju *Audijencija* Andrićevog romana *Omerpaša Latas*“ (Kbac 2018⁶). Navedeni tekstovi u knjizi su značajno prošireni i izmenjeni. Profesoru Tošoviću dugujem zahvalnost za niz korisnih sugestija, kao i za podsticaje da ova monografska studija ugleda svetlost dana. Zahvalnost dugujem i svojoj supruzi Danijeli na strpljenju i pažljivim čitanjima stranica koje slede.